

Olympiáda ľudských práv
XIX. ročník, školský rok 2016/2017
Krajské kolo
Kategória: Stredné školy

Test - riešenia

Milé súťažiaci, milí súťažiaci,

test obsahuje 20 úloh a na ich vypracovanie máte 45 minút.

Každá úloha má jedno správne riešenie. Úlohy 1 až 10 sú 2-bodové. Ostatné úlohy sú za 3 alebo 4 body. Zvážte, ktoré úlohy začnete riešiť ako prvé. Získať môžete celkom 55 bodov.

Pozorne si prečítajte text a riešenie vpíšte do odpovedového hárku. Ak nepoznáte správnu odpoveď, hľadajte najlogickejšie riešenie. Ak sa pomýlite, predošlú voľbu zreteľne prečiarknite (X) a uveďte iné riešenie.

Nejde o to, či si správne pamätáte texty dokumentov, ide hlavne o to, ako rozmýšľate a či sa zaujímate o dianie u nás a vo svete.

Skratky použité v teste:

EÚ – Európska únia; SR – Slovenská republika; OSN – Organizácia Spojených národov; NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy

Úloha 1 – 2 body

V októbri 2016 sa konala voľba nového Generálneho tajomníka OSN. O funkciu sa uchádzal aj minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák. Zvolený bol António Guterres, bývalý portugalský premiér a v rokoch 2005 - 2015

- a) predseda Európskej komisie.
- b) generálny tajomník NATO.
- c) Vysoký komisár OSN pre utečencov.**
- d) predseda Európskeho súdu pre ľudské práva.

Úloha 2 – 2 body

Všeobecná deklarácia ľudských práv bola Valným zhromaždením OSN prijatá v roku

- a) 1922.
- b) 1948.**
- c) 1966.
- d) 1989.

Úloha 3 – 2 body

Dve základné univerzálne ľudskoprávne normy nadväzujúce na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, zaznamenali v decembri 2016

- a) 30. výročie svojho prijatia Radou Európy.
- b) 40. výročie svojho prijatia Európskou úniou.
- c) 50. výročie svojho prijatia Organizáciou Spojených národov.
- d) 60. výročie svojho prijatia Benátskou komisiou.

Úloha 4 – 2 body

V 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia vznikli vo viacerých štátoch bývalého sovietskeho bloku ilegálne alebo polo legálne občianske opozičné zoskupenia. Takéto hnutie vzniklo aj v Československu. Nazývalo sa

- a) Verejnosť proti režimu.
- b) Solidarita.
- c) Charta 77.
- d) Občiansko-demokratická opozícia.

Úloha 5 – 2 body

Pred 25-timi rokmi nadobudol účinnosť Dohovor OSN o právach dieťaťa. Jeho hlavným prínosom je to, že

- a) uznáva deti za plnohodnotných nositeľov ľudských práv – z pasívnych objektov starostlivosti dospelých sa deti stávajú aktívnymi subjektmi rozhodovania o svojom živote.
- b) zakotvuje zákaz telesných trestov pre deti.
- c) stanovuje jednotnú hranicu plnoletosti na završených 18 rokov života človeka.
- d) je to dohovor, ku ktorému doteraz pristúpilo najviac štátov na svete (194).

Úloha 6 – 2 body

Osobitné postavenie a význam práva na vzdelanie ako ľudského práva spočíva v tom, že

- a) vzdelanie je ľudským právom samo osebe a zároveň je nezastupiteľným prostriedkom k uplatňovaniu všetkých ostatných ľudských práv.
- b) právo na vzdelanie je univerzálne a neodňateľné.
- c) právo na vzdelanie úzko súvisí s právom prijímať a rozširovať informácie.
- d) právo na vzdelanie v demokratickej spoločnosti nemožno zákonne obmedziť zo žiadnych dôvodov.

Úloha 7 – 2 body

Ktorá veta podľa vás najlepšie vystihuje podstatu, zmysel a význam ľudských práv?

- a) Ľudské práva sú sociálne výhody, ktoré priznáva štát svojim obyvateľom a obyvateľkám, ak si splnili všetky svoje zákonné povinnosti.
- b) Ľudské práva sú zákonné garancie ochraňujúce občanov a občianky štátu pred negatívnym pôsobením iných kultúr a hodnotových systémov.
- c) Ľudské práva sú abstraktné idey o rovnosti a spravodlivosti, ktoré sa v praxi nemôžu nikdy naplniť. Ide o utopistické myšlienkové konštrukcie.

d) Ľudské práva sú prirodzené a neodňateľné oprávnenia prináležiace každému človeku, zaručujúce podmienky pre rešpektovanie jeho slobody, rovnosti a dôstojnosti.

Úloha 8 – 2 body

Podľa Dohovoru o právach dieťaťa je telesné trestanie a ponižovanie detí

a) dovolené len rodičom a to do takej miery, ktorá dieťaťu nespôsobí trvalú telesnú či duševnú ujmu.

b) nepripustné, dieťa je plnohodnotným subjektom všetkých ľudských práv, kruté, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie je zakázané za každých okolností.

c) dovolené bez obmedzenia; rodičia, učitelia a učiteľky môžu voľiť výchovné prostriedky podľa svojho uváženia.

d) dovolené rodičom a iným autoritám v zmysle starého osvedčeného príslovia „ohýbaj ma mamko, pokiaľ som ja Janko“.

Úloha 9 – 2 body

Vlani v lete francúzske orgány zakázali nosenie burkín, celotelových dámskych plaviek na plážach. Zákaz neskôr ústavný súd zrušil. Hlavným argumentom úradov v prospech zákazu bolo, že burkiny

a) rovnako ako burky a nikáby sú symbolom nadradenosti žien vo viacerých moslimských spoločnostiach; ich nosenie je teda v rozpore s moderným európskym chápaním rovnosti mužov a žien a s princípom individuálnej slobody.

b) sú zdravie ohrozujúce, môžu spôsobovať úpal, pretože telo sa v nich veľmi prehrieva.

c) môžu slúžiť ako maskovací prostriedok pre ženy s teroristickými úmyslami.

d) rovnako ako burky sú symbolom podriadenosti žien vo viacerých moslimských spoločnostiach; ich nosenie je teda v rozpore s moderným európskym chápaním rovnosti mužov a žien a s princípom individuálnej slobody.

Úloha 10 – 2 body

Všeobecná deklarácia ľudských práv bola prvým významným ľudskoprávnym dokumentom prijatým OSN. Slovo „všeobecná“ (po anglicky „universal“) v jej názve vyjadruje

a) skutočnosť, že ide o všeobecné rámce pre ľudskoprávne politiky členských štátov OSN.

b) fakt, že deklarácia je preložená do všetkých hlavných svetových jazykov.

c) princíp, že ľudské práva prináležia všetkým ľuďom na svete bez rozdielu.

d) skutočnosť, že ľudské práva sú len akési všeobecné nároky a ich reálne uplatnenie závisí od konkrétneho politického a právneho zriadenia v danom štáte.

Úloha 11 – 3 body

Pred 40-timi rokmi, 1. januára 1977, bol skupinou osôb prostredníctvom zahraničných vysielateľiek Slobodná Európa a Hlas Ameriky zverejnený manifest s názvom Charta '77. Signatári v dokumente vyzývali vládu Československej socialistickej republiky, aby v zmysle

a) záväzkov prijatých na Helsinskej konferencii a záväzkov prijatých ratifikáciou medzinárodných ľudskoprávných paktov OSN dôsledne dodržiavala občianske a politické práva obyvateľov a obyvateľiek štátu.

b) záväzkov prijatých na konferencii v Ríme roku 1957 umožnila presadenie sa princípov trhového hospodárstva ako záruky zvýšenia ekonomického rastu a tým zvýšenia úrovne sociálnych práv občanov a občianok republiky.

c) záväzkov prijatých podpisom štatútu Rady Európy dôsledne dodržiavala občianske a politické práva obyvateľov a obyvateľiek štátu.

d) záverov Parížskej konferencie prijala efektívne opatrenia na ochranu životného prostredia pred znečisťovaním veľkými priemyselnými podnikmi a tým chránila právo ľudí na zdravé životné prostredie.

Úloha 12 – 3 body

Pred viac ako 26-timi rokmi padol komunistický režim vo všetkých európskych krajinách bývalého sovietskeho bloku. Dve kľúčové požiadavky vodcov revolúcie na Slovensku, zverejnené 25. novembra 1989 boli

a) pristúpenie k Európskemu dohovoru o ľudských právach a požiadanie o členstvo v Rade Európy.

b) zrušenie vedúcej úlohy (monopolného postavenia) komunistickej strany v spoločnosti a vypísanie slobodných volieb.

c) uzákonenie slobody tlače a zrušenie cenzúry.

d) oslobodenie politických väzňov a uzákonenie slobody vyznania.

Úloha 13 – 3 body

Najpočetnejšími tradičnými národnostnými menšinami na Slovensku v súčasnosti sú:

a) maďarská, rómska, rusínska, ukrajinská a česká.

b) rómska, chorvátska, poľská, nemecká a česká.

c) česká, rakúska, maďarská, ukrajinská a poľská.

d) maďarská, rómska, nemecká, židovská a kórejská.

Úloha 14 – 3 body

Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domáceho násilia z roku 2011 je známy ako

a) Parížsky dohovor. Slovenská republika ho ratifikovala v roku 2016.

b) Pekinský dohovor. Slovenská republika ho ratifikovala v roku 2012.

c) Istanbulský dohovor. Slovenská republika ho ešte neratifikovala.

d) Islamský dohovor. Slovenská republika ho ešte neratifikovala.

Úloha 15 – 3 body

V roku 2016 sa u nás i v zahraničí veľa hovorilo o kríze liberálnej demokracie. Liberálna demokracia je politické zriadenie, v názve ktorého slovo „liberálna“ vyjadruje:

- a) fakt, že v takomto zriadení má vedúce spoločenské postavenie tzv. liberálna elita, zastúpená najmä tými politickými stranami, ktoré sú považované za liberálne.
- b) princíp, že demokracia ako vláda väčšiny je obmedzená rešpektovaním individuálnych ľudských práv a slobôd, legitímnymi záujmami menšín a vládou práva.
- c) normu, podľa ktorej sa sloboda v takomto zriadení uplatňuje bez akýchkoľvek obmedzení.
- d) skutočnosť, že cirkvi a náboženské spoločnosti sú úplne vytesnené z verejného života.

Úloha 16 – 4 body

Európsky súd pre ľudské práva

- a) nemá sudcov a sudkyne podľa štátnej príslušnosti, vyberajú sa na základe otvoreného výberového konania.
- b) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu Rady Európy.
- c) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu OSN z európskeho regiónu.
- d) má po jednom sudcovi alebo jednej sudkyni z každého členského štátu Európskej únie.

Úloha 17 – 4 body

Orgány verejnej správy alebo iné právnické osoby majú podľa antidiskriminačného zákona prijímať tzv. *dočasné vyrovnávacie opatrenia*. Ich cieľom je *odstránenie znevýhodnení*, vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, *ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi*. Určite, ktoré (jediné) z uvedených opatrení je dočasným vyrovnávacím opatrením:

- a) čiastočná úprava priestorov školy umožňujúca pohyb telesne postihnutých detí, kým sa nevybuduje nová, plne bezbariérová škola.
- b) organizovanie cielených prípravných programov pre obyvateľov a obyvateľky marginalizovaných komunít žijúcich v podmienkach viacgeneračnej chudoby a nízkej miery gramotnosti s cieľom zabezpečenia rovnosti šancí pre ich uplatnenie v pracovnom procese.
- c) umožnenie používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku do času, kým štát zabezpečí, aby všetky osoby patriace k menšine ovládali na patričnej úrovni štátny jazyk.
- d) zatvorenie chovanca alebo chovankyne v reedukačnom centre na samotku na nevyhnutnú dobu, pokiaľ sa zriadenec nepresvedčí, že dotyčné dieťa nezlepšilo svoje správanie.

Úloha 18 – 4 body

Tradičnými cirkvami, resp. náboženskými spoločnosťami (etablovanými nepretržite už najmenej sto rokov a viac) na Slovensku sú:

- a) pravoslávna, moslimská, židovská, katolícka, baptistická.
- b) kresťanské: rímskokatolícka, evanjelická augsburského vyznania (luteránska), reformovaná (kalvínska), gréckokatolícka, pravoslávna; židovská.
- c) kresťanské: rímskokatolícka, reformovaná (kalvínska), gréckokatolícka; moslimská; židovská; budhistická.

d) gréckokatolícka, pravoslávna, metodistická, anglikánska, budhistická.

Úloha 19 – 4 body

Na verejného ochrancu práv (verejnú ochrankyňu práv) sa môžu obrátiť

a) *osoby s občianstvom SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd inou *fyzickou osobou*.

b) *osoby s občianstvom SR*, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *orgánom verejnej správy*.

c) len *cudzinci a cudzinky* s trvalým alebo prechodným pobytom v SR, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd *štátom*; občania a občianky SR majú k dispozícii pre vymáhanie svojich základných práv iné inštitúcie, najmä políciu a súdy.

d) všetky osoby s trvalým alebo prechodným pobytom v SR, ktoré namietajú porušenie ich základných práv a slobôd orgánom verejnej správy.

Úloha 20 – 4 body

Ktorý z uvedených výrokov najlepšie vystihuje princíp odluky cirkví od štátu?

a) Na verejných priestoroch a vo verejných budovách je zakázané prezentovať náboženské symboly a vykonávať náboženské úkony, cirkvi sú financované len z príspevkov veriacich.

b) Financovanie činnosti cirkví je nezávislé, štát nezasahuje do vnútorného života cirkví, štát nie je viazaný na žiadnu ideológiu ani náboženstvo, sloboda vierovyznania sa zaručuje.

c) Cirkevné budovy slúžiace náboženským obradom nie sú prístupné neveriacim a sú koncentrované v osobitnej štvrti príslušného mesta alebo obce.

d) Cirkevní funkcionári nemajú prístup k voleným ani iným riadiacim funkciám v ústavných orgánoch štátu.

Zdroje:

Všeobecná deklarácia ľudských práv

Ústava Slovenskej republiky, Zbierka zákonov SR, odborné publikácie o ľudských právach

Medzinárodné ľudskoprávne dohovory, denná tlač, internet

Autor: PhDr. Kálmán Petőcz, PhD.

Recenzentka: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2017